

Nr 439.

Av herr Svärd m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m.m.

I proposition nr 166 har Kungl. Maj:t framlagt förslag om förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m. Propositionen bygger huvudsakligen på ett av 1951 års arbetslöshetsutredning år 1952 avgivet delbetänkande med förslag om vissa åtgärder i syfte att möjliggöra en förbättring av de från arbetslöshetskassorna lämnade ersättningarna redan från budgetåret 1953/54. Utredningen har i detta betänkande inskränkt sig att behandla de väsentligaste frågorna rörande försäkringsersättningarnas belopp samt försäkringens finansiering och vidare framhållit att den har för avsikt att i senare sammanhang lägga fram resultaten av en mera detaljerad översyn av ersättningsproblemen, ävensom förslag i vissa speciella frågor som utredningen enligt direktiven har att syssla med. På grund härav uppstår tvekan om i vilka delar det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget är att betrakta såsom en definitiv lösning av ersättnings- och finansieringsfrågorna inom arbetslöshetsförsäkringen eller såsom endast ett provisorium i avvaktan på att utredningen skall hinna avsluta sitt arbete.

Av departementschefens motivering kan visserligen utläsas att frågan om storleken och beräkningen av de från kassorna utgående ersättningsbeloppen kan komma att omprövas längre fram på grundval av arbetslöshetsutredningens slutgiltiga betänkande. Beträffande finansieringen av de föreslagna förbättringarna, därvid kostnadsfördelningen mellan staten och försäkrings-tagarna är av avgörande betydelse, synes det nu framlagda förslaget emellertid vara att anse såsom definitivt. Endast under förutsättning att arbetslöshetskassornas fonderingsbehov i framtiden skulle bli tillgodosett och kassornas inkomstbehov därigenom minskas skall frågan om kostnadsfördelningen tas upp till ny behandling.

Kungl. Maj:ts förslag innebär i denna del en väsentlig höjning av statens andel av understödskostnaderna i förhållande till gällande bestämmelser. Sålunda räknas statsbidragets andel i understödskostnaderna vid exempelvis två understödda dagar per årsmedlem, räknat på försäkringen som helhet, stiga från ca 37 % till ca 51 %, vid 4 understödda dagar per årsmedlem från 52 till 62 % och vid 5 understödda dagar per årsmedlem från 57 till 66 %. Denna höjning åstadkommes väsentligen genom att man ökar grundstatsbidraget, vilket utgår med samma belopp per understödsdag oavsett antalet

understödsdagar per medlem — från nu 75 öre till ett belopp varierande mellan 2 kronor 25 öre och 5 kronor. Förslaget, som sålunda innebär att statens procentuella andel av understödskostnaderna stiger mera — i förhållande till vad som gäller enligt nuvarande ordning — vid liten än vid stor arbetslöshet, innebär ett avsteg från den princip beträffande kostnadsfördelningen mellan staten och försäkringstagarna som av socialministern angavs i utredningens direktiv. Därvid anfördes följande: "Det synes emellertid böra övervägas huruvida det är möjligt att i högre grad än nu är fallet utforma bidragsreglerna så att statsbidrag under full sysselsättning utgår med förhållandevis ringa belopp för att stiga då större arbetslöshet inträder."

Arbetslöshetsförsäkringen utgör enligt vår uppfattning en gren av socialförsäkringen där samhället bör lämna ett kraftigt stöd. Vi vill därför understryka de synpunkter som i propositionen anförts som stöd för att staten i vissa lägen måste bära en väsentlig del av kostnaderna för hjälpåtgärderna till de genom oförvållad arbetslöshet drabbade samhällsmedborgarna. Vid avvägningen i vilken omfattning och på vad sätt staten skall lämna sin hjälp till bestridande av arbetslöshetsförsäkringskostnaderna bör hänsyn tagas till vilka åtgärder samhället i övrigt vidtager för att hindra och mildra arbetslöshet och vilken inbördes ordning dessa lämpligast bör ha.

Statens primära uppgift i syfte att förhindra arbetslöshet bör vara att genom en effektiv finans- och penningpolitik motverka och utjämna de konjunkturskiftningar som näringslivet ofrånkomligen utsättes för. I andra hand kommer de mer direkta samhälleliga ingripandena genom en verksam arbetsförmedling och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder som syftar till att bereda arbetslösa tillfälle till arbete. I anslutning härtill synes samhället genom kontanta understöd böra bidraga till det försäkringsskydd mot arbetslöshet som arbetslöshetsförsäkringen är ägnad att ge. Härvid bör man enligt vår uppfattning främst ta sikte på att det statliga bidraget skall utgå efter sådana grunder att arbetslöshetsförsäkringen tillfredsställande fungerar vid en mer påtaglig arbetslöshet. Vid låg arbetslöshet synes kassornas ersättningar huvudsakligen böra finansieras med medlemsavgifter, medan vid längre arbetslöshet staten bör bära den alldeles övervägande delen av kostnaderna. Det allmännas bidrag borde sålunda enligt vår mening utgå efter en mer markerat stigande skala än vad nu föreslagits. I konsekvens härmed skulle statens andel i kostnaderna vid låg arbetslöshet bli förhållandevis mindre, varigenom man skulle undgå de senare årens otillfredsställande förhållanden att staten oaktat full och tidvis överfull sysselsättning måst bidraga med högst betydande summor för arbetslöshetsförsäkringen.

Under åberopande av dessa synpunkter och den uppfattning departementschefen givit till känna i direktiven för utredningen vill vi förorda att grundstatsbidraget sänkes med förslagsvis omkring en tredjedel och att i stället skalan för daghjälpbidraget justeras uppåt. Skalan synes böra utformas så att bidragsprocenten vid låg arbetslöshet bibehålles vid 3,0 % för att vid maximal arbetslöshet stiga till 80 à 85 %. Vid en arbetslöshet av ungefär

den omfattning som kan förutses för budgetåret 1953/54 skulle detta innebära en viss sänkning av statens andel i försäkringskostnaderna medan denna andel vid mer betydande arbetslöshet något skulle ökas.

Försäkringstagarnas avgifter varierar för närvarande mellan lägst 80 öre per månad och högst 1 krona 75 öre per vecka. Departementschefen förordar nu en viss höjning av dessa. Det ankommer visserligen på kassorna att definitivt besluta härom. Som villkor för att de nya statsbidragen skall utgå gäller emellertid att kassorna höjer sin egen del av daghjälpens med minst en krona, vilket förutsätter en höjning av avgifterna. Med hänsyn till de senaste årens avsevärda löne- och levnadsstandardförbättringar finnes enligt vår mening utrymme för en väsentlig ökning av avgifterna. En ytterligare höjning av avgifterna innebär att medlemmarna relativt sett ej skulle belastas tyngre än under tiden före de senaste årens lönejusteringar. Genom en höjning av avgifterna skulle även det försäkringsmässiga sambandet mellan dessa och de utgående ersättningarna åtminstone vid ringa arbetslöshet kunna komma att mer markeras. Det må ytterligare anföras att en jämförelse mellan de nuvarande avgifterna för arbetslöshetsförsäkringen och de avgifter som enligt propositionen nu skall erläggas vid sjukförsäkring visar att arbetslöshetsförsäkringsavgiften relativt sett understiger sjukförsäkringsavgiften. En bättre överensstämmelse mellan dessa båda socialförsäkringsgrenar bör enligt vår uppfattning eftersträvas.

Beträffande de föreslagna överförsäkringsreglerna framhåller departementschefen att dessa endast utgör en provisorisk lösning. Det är möjligt att kassorna med hänsyn till otillräckliga fonder under den närmaste tiden icke kommer att utge maximalersättning och att någon risk för överförsäkring därför icke föreligger. Vi vill emellertid framhålla det angelägna i att överförsäkringsfrågan snarast får en definitiv lösning, därvid ett system med överförsäkringsgräns bestämd till viss procent av den försäkrades nettoinkomst synes oss innebära den bästa lösningen.

I enlighet med den principiella uppfattning som uttryckts i det föregående nämligen att ett ökat statsbidrag bör utges vid mer omfattande arbetslöshet vill vi slutligen föreslå att högsta medgivna understödstitid, som nu utgör 156 dagar, må kunna förlängas till 200 dagar när särskilda skäl därtill föreligger. Ett sådant skäl bör anses föreligga när arbetslöshetskassa helt eller till övervägande del utgöres av arbetstagare med å ena sidan relativt sett lägre arbetslöshetsfrekvens men å andra sidan väsentligt längre arbetslöshetsfall än vad som allmänt gäller. Antydda förhållanden torde råda särskilt för vissa grupper av tjänstemän inom industrien.

På grund av ovan anförts hemställas,

att riksdagen måtte bifalla proposition nr 166 med den ändringen att grundstatsbidraget sänkes med omkring en tredjedel och att skalan för daghjälpensbidraget utformas så att statsbidraget stiger från tre procent vid 3,25 understödsdagar

per årsmedlem till 80 à 85 procent vid minst 26 understödsdagar,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att genom dispens medgiva att arbetslöshetskassa må kunna utge understöd under högst 200 dagar,

samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga författningsändringar.

Stockholm den 9 april 1953.

G. Svärd.

R. Lundqvist.

Tage Magnusson.